

Vergaderjaar 1991-1992

22 463

Verslag van de vaste Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten over haar werkzaamheden (juli 1990 - juli 1991)

Nr. 1

VERSLAG

Vastgesteld 11 december 1991

De vaste Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten¹ heeft de eer aan de Kamer verslag uit te brengen van de door haar verrichte werkzaamheden in de periode juli 1990 tot juli 1991.

1. Samenstelling van de commissie

In de samenstelling van de commissie trad in de verslagperiode geen wijziging op.

2. Overzicht van de in de verslagperiode verrichte werkzaamheden

De commissie kwam in deze periode zeven maal in vergadering bijeen. Het initiatief daartoe ging wisselend uit van de betrokken bewindslieden en van de commissie. In sommige gevallen was het voor zowel de bewindslieden als voor de commissie evident dat overleg moest plaatsvinden, gelet op actuele gebeurtenissen. De overige vergaderingen stonden los van de actualiteit van dat moment.

Op 7 november 1990 kwam de commissie bijeen voor overleg met de minister van Binnenlandse Zaken. De commissie had de minister uitgenodigd een uiteenzetting te geven van haar beleid inzake de grotere openheid van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (verder: BVD). Directe aanleiding voor deze uitnodiging was een televisievraaggesprek met de directeur van de BVD, dat enkele dagen voor de vergadering was uitgezonden. De commissie wenste vooral opheldering van de minister over de vraag waar zij de grenzen ziet van de betrachte openheid. Tevens werd ingegaan op uitlatingen in bedoeld vraaggesprek over mogelijke op handen zijnde uitzettingen van Sovjet-diplomaten. De minister antwoordde de commissie dat de BVD nog altijd een geheime dienst is en zal blijven, waarvan echter het bestaan algemeen bekend is. Wat geheim is, zal geheim moeten blijven, ook in de toekomst. Geheimzinnigheid waar dit niet noodzakelijk is, dient geen belang, en zal derhalve vermeden moeten worden. Openheid waar mogelijk daarentegen kan misvormde beeldvorming teniet doen. Strikte grenzen zijn daarin niet te trekken. Van geval tot geval zal moeten worden overwogen welke de

¹ Samenstelling:

Leden: Van Mierlo (D66), Wöltgens (PvdA), Bolkestein (VVD) en Brinkman (CDA), voorzitter.

S-00

positieve of negatieve gevolgen zullen zijn van openheid. Ten aanzien van aangekondigde uitzettingen van Sovjet-diplomaten antwoordde de minister dat slecht een indicatie is gegeven van het aantal personen dat zich bezighoudt met het verzamelen van inlichtingen ten behoeve van de nog immer actieve inlichtingendiensten, ondanks de opgetreden ontspanning. De commissie toonde zich tevreden na deze uiteenzetting van de minister. Vervolgens werd van de gelegenheid gebruik gemaakt de minister en de haar vergezellende ambtenaren nadere inlichtingen te vragen over het verstrekken van onkostenvergoedingen aan informanten voor de BVD. Ten slotte gaf de minister, desgevraagd een uiteenzetting van de activiteiten van de BVD in het licht van de Golf-crisis. Zij lichtte onder meer toe op welke wijze voorbereidende maatregelen worden genomen, indien de crisis in het Golfgebied zou escaleren tot een oorlog.

Een week na deze vergadering, op 13 november 1990, kwam de commissie wederom bijeen, nu met de minister-president en de minister van Defensie. Onderwerp van bespreking vormde de zogenoemde «Gladio»-publicaties. Over de inhoud van het besprokene meent de commissie te kunnen volstaan met verwijzing naar de brief van de minister-president, minister van Algemene Zaken aan de Kamer van 13 november 1990 (kamerstuk 21 895, nr. 1). Naar aanleiding van deze brief voerde de Kamer reeds een debat, waarin tevens aandacht werd besteed aan de rol van de commissie, nu in dezen geen verband bestaat met inlichtingen- en veiligheidsdiensten. De commissie meent dat zij het meest is aangewezen om deze aangelegenheden te bespreken met de regering, gelet op de samenstelling en werkwijze van de commissie.

Op 12 december 1990 voerde de commissie mondeling overleg met de minister-president, minister van Algemene Zaken, over de positie van de Inlichtingendienst Buitenland (IDB) in de toekomst. Efficiency-bevorderende maatregelen, alsmede een veranderde relatie met Midden- en Oost-Europa, noopten tot een herbezinning van de taken van de IDB. De commissie stemde in met het voornemen van de taken van de IDB. De commissie stemde in met het voornemen om een aantal taken over te hevelen naar de BVD, binnen het gegeven wettelijke kader van die dienst, en de IDB voorshands in afgeslankte vorm een aantal jaren te laten voortbestaan in verband met internationale verplichtingen.

Op 22 januari 1991 kwam de commissie bijeen voor mondeling overleg met de Secretaris-Generaal van het ministerie van Binnenlandse Zaken en twee ambtenaren van de BVD. In dit overleg werd nader van gedachten gewisseld over enkele organisatorische aspecten van de operatie van verwijdering en vernietiging van persoonsdossiers bij de BVD. Over dit vraagstuk bracht de commissie aan de Kamer reeds een afzonderlijk tussentijds verslag uit op 12 maart 1991 (kamerstuk 22 036, nr. 1). De commissie werd bij deze gelegenheid ingelicht over de actuele zaken betreffende de Golf-crisis.

Het overleg over de schoning van de BVD-dossiers werd op 30 januari 1991 voortgezet, nu in aanwezigheid van de minister van Binnenlandse Zaken. Ook werd in deze vergadering van gedachten gewisseld over de gevolgen voor de binnenlandse veiligheid van de uitgebroken grondoorlog in het Golfgebied. De commissie werd ingelicht over de getroffen en te treffen voorzorgsmaatregelen, alsmede over de intensieve contacten en samenwerking van de BVD met zusterorganisaties.

Op 19 februari 1991 kwam de commissie in vergadering bijeen zonder aanwezigheid van bewindslieden of hun ambtenaren. In deze vergadering besprak de commissie een aantal procedurele aspecten met betrekking tot de parlementaire controle van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en van het proces van verwijdering en vernietiging van persoonsdossiers.

Op 23 april 1991 vond mondeling overleg plaats met de minister-president, minister van Algemene Zaken. Daarin werd uitvoering gegeven aan de toezegging van de minister-president aan de Kamer, dat

hij een aantal opgeworpen vragen, die betrekking hebben op een organisatie in verband met bezettingstijd, nader zou bespreken met de vaste commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (Handelingen Tweede Kamer, vergaderjaar 1990–1991, 21 november 1990, blz. 26-1560). De commissie werd genoegzaam ingelicht over het voortbestaan van deze organisatie in sterk afgeslankte vorm en over de coördinerende afspraken die daaromtrent zijn gemaakt. Aan de commissie werd toegezegd dat zij periodiek op de hoogte zal worden gehouden. Alle vragen die in het Kamerdebat niet konden worden beantwoord, kregen in deze vergadering wel hun beantwoording. De aanwezigheid van de minister-president werd benut om nader van gedachten te wisselen over de herinrichting van taken van de IDB.

3. Verklaringen van persona non grata

In de periode waarover dit verslag handelt werden twee personen Persona non grata verklaard. De commissie werd uitvoerig schriftelijk ingelicht over de beweegredenen van de regering die hiertoe hebben geleid.

4. De behandeling van ingekomen brieven

De commissie ontving in de verslagperiode 14 brieven, waarvan 9 brieven van individuele burgers. Deze laatste brieven betroffen voornamelijk klachten over het functioneren of over de werkwijze van de BVD. In deze gevallen werd het oordeel van de minister van Binnenlandse Zaken gevraagd. Telkens bleek uit de reactie van de minister dat de klacht ongegrond was, hetzij omdat de commissie niet was gebleken van onrechtmatig handelen, dan wel omdat de adressanten bij de BVD onbekend waren. De overige brieven waren afkomstig van organisaties/ instanties en betroffen de Nederlandse betrokkenheid bij de vervolging van Indonesische staatsburgers in oktober 1965, een vermeende infiltratie, een uitnodiging voor een forumdiscussie, de herstructurering van de Inlichtingendienst Buitenland en het niet verlenen van een verblijfsvergunning aan een asielzoeker.